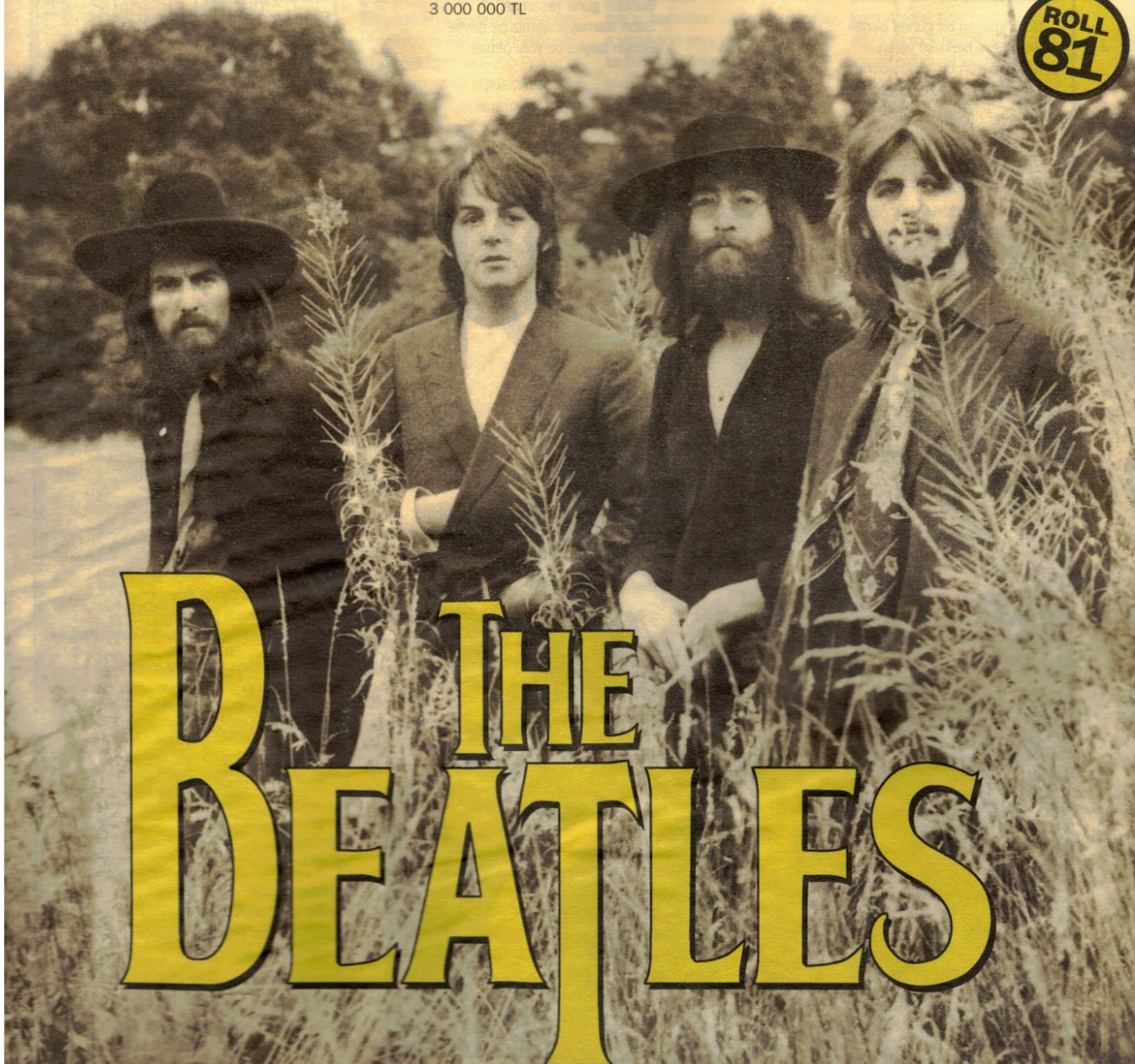


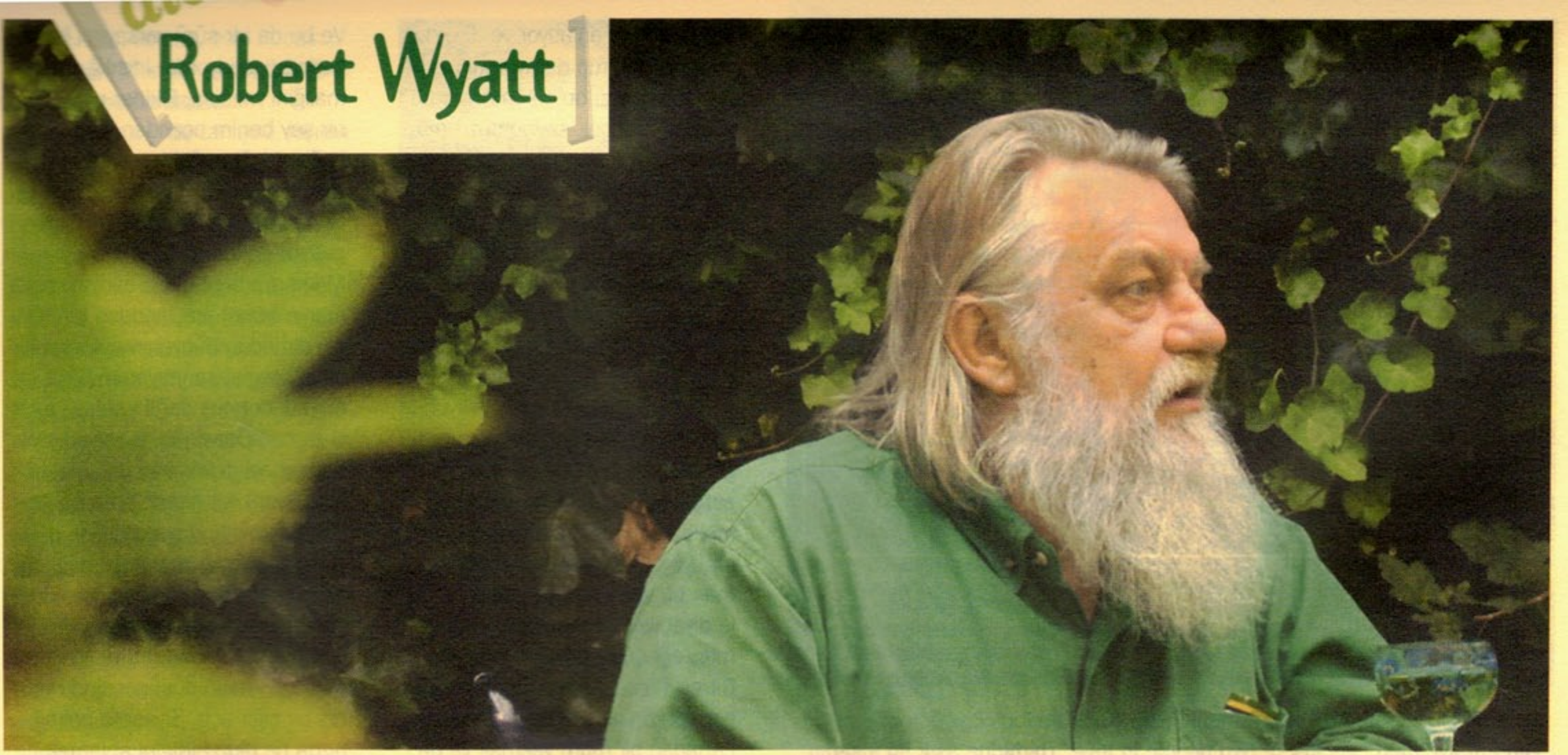
ROLL

The Strokes

112480 aralık 2003/12
3 000 000 TL



THE BEATLES



Hiçbir kalıba, hiçbir kategoriye sığmayan bir adam... Caz, rock, psikedelia, minimal nağmeler, Akdeniz, Afrika, deney deney üstüne... Davul, vurmaları, tuşlular ve melek gibi bir ses... 60'ların ortalarından bugüne, bazen ön saflarda, bazen gölgede... Şair, melodist, marksist... "Strange Fruit" in, "Shipbuilding" in, "Biko" nun, "Enternasyonal" in müthiş yorumcusu... Kendini epeyce özlettikten sonra "Cuckooland" albümüyle çıkagelen modern müzik aleminin baba erenlerinden Robert Wyatt'a bir telefon çakıp uzun uzun muhabbet ettik, dere tepe düz gittik.

HARİKA HAYALETLER

Londralısınız; kimi tutuyorsunuz? Chelsea'yi mi, Arsenal'i mi?

Robert Wyatt: Arsenal'i.

Joe Strummer da Arsenaliydi...

Öyle mi? Arsenal bir Londra fenomenidir. Bir saniye, gidip bir sigara alayım. (*Guardian gazetesi günde üç paket içtiğini yazıyor*) Kusura bakmayın, tiryakilik işte. Arsenal'den bahsediyorduk, değil mi?

Aslında Strummer'dan bahsediyorduk...

Clash'in patladığı günlerde çok yoğun çalışıyordum ve daha çok dünya müziğiyle ilgiliydim. Doğru dürüst dinleyemedim onları, ama haklarında çok olumlu şeyler duydum, kıyak herifler olduğu belli. Özellikle Strummer. Mühim insan. Fikirleri, tarzı, tavrı...

Son albümünü, "Global A Go Go"yu dinlemiş miydiniz?

Maalesef, ama güzel isimmiş...

Yeni albümünüz "Cuckooland"de bizim favori parçamız "La Ahada Yalam", sizinki hangisi?

Benimki de "La Ahada Yalam". O kadar güzel çaldılar ki... Gilad Atzmon, İsrail doğumlu bir Britanya yurttaşı. İsrail ordusunda da görev yapmıştı. İsrail'i terketmesinin sebebi, o klastrofobiye tahammül edemez hale gelmesi. İsrail ordusunun ruhsal narsizminden bunalmıştı. Sürekli kendi kabilesine tapınmak istemedi. Müzik tahsili

yapmış. Cazı, Arap müziğini, Türk müziğini iyi biliyor. Onun için bu kadar ilginç bir caz klametçisi. Dünyanın birçok yerinde bu tür melezlemeler revaçta. Ama Gilad, kökleri Doğu Akdeniz kültüründe olan bir müzisyen. Yahudi ve Arap. Ve tabii kaçınılmaz olarak Osmanlı. Bu tarih müziğinde temayüz ediyor, bu da klamet çalışını müthiş zenginleştiriyor. Gilad'ın "La Ahada Yalam"ı çalışında bir Osmanlı-Türk havası hissediliyor. Avrupa dışı bir armonik unsur var, aynı zamanda gelişmiş bir yapı, Akde-

Fikirler bir ortam yaratır, eğer üşüyorsanız sizi ısıtır.

Bir şeyi anlamanızın verdiği bir sıcaklıktır. Fazladan bir mum yakmak ya da avizeye bir ampul eklemek gibi.



niz'in herhangi bir yerinde bir folk ezgisi olabilecek sound'da. Türkiye, Yunanistan, İtalya, Fransa; gitar kısmı o ülkelerden herhangi birinden olabilir. Ya da ortada bir yerden, Malta ya da Sardunya'dan. Armoni yapısı itibarıyla. Batı kulağının aşına olduğu bir ezgi, aynı zamanda kesinlikle Avrupalı değil.

"Lullaby For Hamza"yı (Hamza'ya ninni) dinlerken Gilad Atzmon'u düşündük ister istemez, intihar bombacıları hakkında neler geçiyor aklından acaba diye. Hamza, şarkıdaki öyküye göre, ilk Körfez Savaşı'nda doğmuş, şimdi 12 yaşında olmalı. 12 yıldır bütün gördüğü, savaş, ambargo, yeniden savaş ve şimdi de işgal. İnsan merak ediyor, bundan üç-dört yıl sonra Hamza nasıl biri olacak? Pekâlâ bir intihar bombacısı olabilir...

Muhtemelen. Kesintisiz bir fasit daire bu. O şartlar içindeki insanların çaresizlikten çılgınca işler yapması kaçınılmaz. İyi örgütlenmiş bir siyasal yapı olmadığında güdusel eylemler ortaya çıkıyor. Dışardan bakıldığında ne denli çılgınca görünürse görünsün, anlamaya çalışmak lazım.

Albümün ilk şarkısı "Just A Bit"i "The Selfish Gene" (Bencil gen) adlı kitabıyla uluslararası ün kazanan Richard Dawkins'e ithaf etmişsiniz...

Evet, çünkü onun desteğe ihtiyacı olduğunu düşünüyorum, çok acımasız eleştirilere maruz kalıyor. Medya, tanrıyı ve kutsal

kitapların söylediklerini reddediyor diye çullanyor, bilim camiası da indirgemecilikle suçluyor. Bence Dawkins, bu gezegenin sihirli bir yer olduğuna inanıyor ve mahvedilmesine karşı çıkıyor. Bir bilimadamı olarak, insanoğlunun evrimini, bu evrimin dinamiklerini izah etmeye çalışıyor. Bunu da genleri temel alarak yapıyor. Bunun indiregemecilikle alâkası yok. Genler, maddî hayatın temel ögesi. Bu dünyada en sihirli şey maddî gerçekler. Dawkins'in "astroloji büyüleyici gelebilir, ama asıl sihirli olan astronomi" tespitine hayranlık duyuyorum. Elbette hepimizin batıl tarafları, irrasyonel bağlılıkları var. Öte yandan evrim gibi, genler gibi gerçekler var, biz inanmasak da var...

Albümün ikinci şarkısı, "Old Europe", Donald Rumsfeld'in Almanya ve Fransa'yı Irak savaşına karşı çıktıkları için "eski Avrupa" diye nitelemesine bir gönderme galiba...

Rumsfeld gibilerinin Atlantik'in bu yakasının tarihi hakkında söyledikleri bana hakaret gibi geliyor. Banal bir çizgi film gibi. Hiçbir derinliği olmayan, bilgi fakiri bir yaklaşım. Dünyanın en muktedir insanların bu zihniyette olması ürpertiçi. Nasıl oluyor da İtalya ve İspanya yeni Avrupa da, Almanya ve Fransa eski



1975'de, kırk yılın başı, Robert Wyatt ve arkadaşları bir hit şarkı yapıp İngiliz listelerine girdiler: Monkees'in yorumuyla bilinen Neil Diamond bestesi "I'm A Believer". Bu başarının ardından, doğal olarak BBC televizyonundaki Top Of The Pops programına kabulmayı hak ettiler. Ancak BBC yetkilileri tekerlekli sandalyedeki bir şarkıcıyı programa çıkarmak istemedi. Dinmeyen protestoların ardından sonunda program çekildi ve yayınlandı. Bu fotoğraf o günün anısı.

Avrupa? Tek kıstas, ABD'nin müttefiki olup olmamak.

"Old Europe"daki "ghosts of two people in love" (birbirine aşık iki insanın hayaletleri) dizisinde kastedilen Juliette Gréco ve Miles Davis mi?

Evet, Gréco ve Davis. Sözleri Alfie (Wyatt'ın hayat arkadaşı Alfreda Bengé) yazdı. Albümdeki şarkıların çoğunun sözleri Alfie'nin. Ben çok şanslı bir müzisyenim. Şöyle bir paradoks var: Ben müziği ve duyguları yazıyorum, ama çoğu zaman sesimi oraya nasıl koyacağımı kestiremiyorum, Alfie imdadıma yetişiyor. Hangi sözcüklerin kendimi ifade etmeme yarayacağını bulup çıkarıyor.

Hayalet denen şey çok da güzel olabilir.

Benim hayatım harika hayaletlerle dolu.

Gerçi Gréco hayatta ama, benim için çok güzel bir hayalet. Çok alımlı bir kadındı.

1950'lerde çok popülerdi, Fransız şanson

geleneğinin önde gelen temsilcisiydi. Rock'n'roll'dan önce dünyada envai çeşitli popüler müzik vardı. Pop sadece gençliğe hitap eden bir müzik değildi, her yaşta insanların dinlediği müzikti. Şansoncular, savaş sonrası Paris'in sesi di ve büyük çoğunluğu sol düşünceye bağlı insanlardı. İrk, din, dil farkı onlar için mesele değildi. Gréco kariyerinin başlarında Miles Davis'le bir aşk yaşadı, böyle bir şey o günlerin Amerika'sında tahayyül ötesiydi. Gréco-Davis ilişkisi, Fransa'nın siyah Amerikalılara kucak açısını temsil ediyor aynı zamanda. Amerikalıların kabullenmeye yanaşmadıkları bir gerçek bu. Fransa'nın Amerikan kültürüne çok önemli katkıları oldu. Amerika'daki Fransız düşmanlığının sebebi, Fransız düşünürlerinin büyük bir bölümünün solcu olmasıydı.

Albüme "Cuckooland" adını vermeniz nasıl oldu, mânası ne?

Birçok yan anlamı var. Ama temelde "cuckoo" (guguk kuşu), kafayı yemek demek. Argoda "guguk kuşu yuvası" akıl hastanesi için kullanılan bir deyiş. "Cuckooland" de, kabaca tımarhane ya da deliler ülkesi anlamına geliyor.

"Cuckooland"i dinlerken akla Ken Kesey ve "Guguk Kuşu" geliyor.

Romanı okumadım, ama filmi seyrettim. Hepimiz içerdeyiz, hepimiz sapıtmış haldeyiz. Ben çok akli başında olduğumu iddia etmiyorum, ama ülkeleri yönetenler kafayı hepten sıyrılmış durumda.

Albümün düşündürdüğü isimlerden biri de Edward Said...

Ölümüne çok üzuldüm. Çok önemli bir düşündürdü. Filistinliler karikatürize edilirken, Said çıkıp gerçeğin öyle olmadığını gösterdi. Kendi kimliği de, realitenin sanıldığından çok daha karmaşık olduğunu gösterdi. Filistin'de sadece müslümanlar yok, hristiyanlar ve başka dinlerden insanlar var. Ayrıca, bütün müslümanlar fundamentalist değil. Filistin toplumunun ekseriyeti seküler. Said'in özellikle yahudi orkestra şefi Daniel Barenboim'la birlikte Arap ve İsraili müzisyenlerle gerçekleştirdiği proje, müziğin ve genel olarak sanatın din, dil, ırk gibi yapay sınırları nasıl ortadan kaldırdığının dört başı mamur bir örneğiydi... İsraili başçı Yaron Stavi, Daniel'le birlikte çalışmış, Said'le de tanışmış. Yaron'la tokalaştığımda Said'le tokalaşmış gibi hissediyorum kendimi. Said müstesna bir düşündürdü, medenî aklın sesi idi.

Bir söyleşinizde çarpıcı bir kavram kullanıyorsunuz: "Umutsuz iyimserlik".

Aslında bütün albümün özeti bu. Talih meselesi hep hüznü ve komik gelmiştir bana. Çingenelerin geçim kaynaklarından biri umut satmaktır, güzel gelecek, yaver giden bir talih... Ama bunlar kendileri için geçerli değildir. Onları iyi bir geleceğin beklemediği ortadadır... Umut, çok hayati bir güç. İnsanları yaşama bağlayan, eyleme geçiren bir dinamik. Ama nasıl oluşuyor, bunu bilemiyorum. Randy Newman bu konuda çok güzel şarkılar yazdı. Tanrı üzerine yazdığı şarkı çok matrak. Tanrının gözünden yazmış, insanoğlunu ne kadar

çok sevdiğini anlatıyor ve diyor ki: "Çölde koşturup duruyorsunuz, beni arıyorsunuz, bu çok marazi, bu nedenle sizi çok seviyorum." (gülüyor)

Bir söyleşide, "insan fikirlere de aşık oluyor" diyorsunuz...

Mümkün tabii. Fikirler cazibeli...

Bunu nasıl anlatacağımı bilemiyorum, aslında ben müzik dışında sözcükleri kullanmayı beceremiyorum.

Sözcükler, müzik içinde kendi başlarına bir ışık taşıyabiliyorlar,

ama onları müziğin dışına çıkardığınızda fazla kesin oluyorlar, hissettiğim şeyleri ifade ederken

maksadımı aşan bir kesinliğe bürünüyorlar. Bu nedenle hiçbir zaman bir yazar olamayacağım. Şöyle

diyebilirim: Fikirler bir ortam yaratır, eğer üşüyorsanız sizi ısıtır.

Bir şeyi anlamanızın ya da bir şeyi gömenizin verdiği bir sıcaklıktır.

Fazladan bir mum yakmak ya da avizeye bir ampul eklemek gibi.

Sizin aşık olduğunuz fikirler neler?

Ergenlik günlerimde, Paris'i mesken tutmuştum bir süre. Dürüst olmak gerekirse, seks, müzik ve ye-

me-içme dışında bir şey düşünmüyordum. Fakat o şehirde bir ruh, felsefi bir şemsiye vardı. O sıralarda bunun çok bilincinde değildim belki. Bir atmosfer yaratılmıştı, bu

nu yaratan insanlar benden çok daha edebî, akademik insanlardı, ama bana da ulaştı. O atmosferde Marksizm merkezi bir yere sahipti.

BELLİ BAŞLI ESERLERİ

SOFT MACHINE: Volume One, 68 • Volume Two, 69 • Third, 70 • Fourth, 71 **MATCHING MOLE:** Matching Mole, 72 • Little Red Record, 72 **SOLO:** The End of an Ear, 71 • Rock Bottom, 74 • Ruth Is Stranger Than Richard, 75 • Nothing Can Stop Us, 80 • Robert Wyatt, 81 • The Animals Film, 82 • Old Rottenhat, 85 • Dondestan, 91 • Floatsam Jetsam, 94 • Short Break, 96 • Shleep, 97 • Cuckooland, 03

EP'lerini, session ve bootleg kayıtlarını da hesaba katarsak ipin ucu kaçır. Ama bu sonbahar, "Cuckooland"le aynı sıralarda yayınlanan iki albümü analiz: Ressay Jean-Michel Marchetti'yle 97'den bu yana oluşturduğumuz projenin dördüncü kısmı "M4W" ve 72, 74, 2003 kayıtlarından derlenen "Solar Flares Burn For You".

me-içme dışında bir şey düşünmüyordum. Fakat o şehirde bir ruh, felsefi bir şemsiye vardı. O sıralarda bunun çok bilincinde değildim belki. Bir atmosfer yaratılmıştı, bu

nu yaratan insanlar benden çok daha edebî, akademik insanlardı, ama bana da ulaştı. O atmosferde Marksizm merkezi bir yere sahipti.

me-içme dışında bir şey düşünmüyordum. Fakat o şehirde bir ruh, felsefi bir şemsiye vardı. O sıralarda bunun çok bilincinde değildim belki. Bir atmosfer yaratılmıştı, bu

nu yaratan insanlar benden çok daha edebî, akademik insanlardı, ama bana da ulaştı. O atmosferde Marksizm merkezi bir yere sahipti.

me-içme dışında bir şey düşünmüyordum. Fakat o şehirde bir ruh, felsefi bir şemsiye vardı. O sıralarda bunun çok bilincinde değildim belki. Bir atmosfer yaratılmıştı, bu

nu yaratan insanlar benden çok daha edebî, akademik insanlardı, ama bana da ulaştı. O atmosferde Marksizm merkezi bir yere sahipti.

me-içme dışında bir şey düşünmüyordum. Fakat o şehirde bir ruh, felsefi bir şemsiye vardı. O sıralarda bunun çok bilincinde değildim belki. Bir atmosfer yaratılmıştı, bu

nu yaratan insanlar benden çok daha edebî, akademik insanlardı, ama bana da ulaştı. O atmosferde Marksizm merkezi bir yere sahipti.

me-içme dışında bir şey düşünmüyordum. Fakat o şehirde bir ruh, felsefi bir şemsiye vardı. O sıralarda bunun çok bilincinde değildim belki. Bir atmosfer yaratılmıştı, bu

nu yaratan insanlar benden çok daha edebî, akademik insanlardı, ama bana da ulaştı. O atmosferde Marksizm merkezi bir yere sahipti.

me-içme dışında bir şey düşünmüyordum. Fakat o şehirde bir ruh, felsefi bir şemsiye vardı. O sıralarda bunun çok bilincinde değildim belki. Bir atmosfer yaratılmıştı, bu

nu yaratan insanlar benden çok daha edebî, akademik insanlardı, ama bana da ulaştı. O atmosferde Marksizm merkezi bir yere sahipti.

me-içme dışında bir şey düşünmüyordum. Fakat o şehirde bir ruh, felsefi bir şemsiye vardı. O sıralarda bunun çok bilincinde değildim belki. Bir atmosfer yaratılmıştı, bu

nu yaratan insanlar benden çok daha edebî, akademik insanlardı, ama bana da ulaştı. O atmosferde Marksizm merkezi bir yere sahipti.

me-içme dışında bir şey düşünmüyordum. Fakat o şehirde bir ruh, felsefi bir şemsiye vardı. O sıralarda bunun çok bilincinde değildim belki. Bir atmosfer yaratılmıştı, bu

nu yaratan insanlar benden çok daha edebî, akademik insanlardı, ama bana da ulaştı. O atmosferde Marksizm merkezi bir yere sahipti.

me-içme dışında bir şey düşünmüyordum. Fakat o şehirde bir ruh, felsefi bir şemsiye vardı. O sıralarda bunun çok bilincinde değildim belki. Bir atmosfer yaratılmıştı, bu

nu yaratan insanlar benden çok daha edebî, akademik insanlardı, ama bana da ulaştı. O atmosferde Marksizm merkezi bir yere sahipti.

Ve bu da bir sürü varsayımı beraberinde getiriyordu. İrkçiliğin saçmalığını mesela. Fikirler organik bir şey benim açımdan, kendimi bağlı olduğum fikirler olmadan düşünmem mümkün değil.

Bunların başında da Marksizm geliyor galiba...

Marksizm benim için dünyayı anlamın temel araçlarından biri. O açı olmadan dünyanın anlaşılabilir olabileceğini sanmıyorum.

Miyadı dolmuş değil yani...

O zaman Darwin'in de miyadı dolmuştu, sanayi devriminin de -elektro-

nik devrim var şimdi. Ama bu süreçlerin nasıl ortaya çıktığını, dünyayı ve hayatlarımızı nasıl değiştirdiğini, tarih denen şeyin ne olduğunu Marx'a başvurmadan anlayabileceğimizi sanmıyorum.

Marx'ın tahlilleri, insan düşüncesinde müt-

hiş bir çığır açtı. Siyasete baktığınızda ne olup bittiğini anlamak için, insanlar ve ülkeler arasındaki

ekonomik ilişkilere bakmak gerekiyor. Bugün dünyadaki çatışma, genel olarak din veya kültürel farklılıklar retoriği çerçevesinde izah ediliyor.

Ama, o çatışmaların gerçek nedenini, ekonomik gerçeklere bakmadan anlamak mümkün değil.

Tarihe, kralların karizması perspektifinden bakanlar gerçekliği fena halde ıskalıyor bence.

Aşklarınızdan biri de İspanyol ressam Miró, değil mi?

Miró'nun bütün resimlerini çok seviyorum. Bir kere İspanyol olmak gibi bir avantajı var. İspanya resim için harika bir yer. Işık olağanüstü, mavisi müthiş, olağanüstü bir gökyüzü, hele geceleri. Miró'nun eserleri giderek kaligrafik hale geldi, neredeyse Japon kaligrafisi gibi.

Görsel bir yazı adeta, bir hiyeroglif gibi resim yapıyor, hiyeroglif de kaligrafiye dönüşüyor bir noktadan sonra. Bir fikrin özünü bulup ona görsel bir biçim verme arayışı

Miró'nunki. Ben de müzikte aynı arayıştayım.

Albüme Greta Garbo'ya da atf var. Onunla ilişkiniz nasıl?

Yalnız kalmak, gözlerden irak olmak istemesiyle ün yapmış bir insan. Sanırım asıl sebep, Hollywood'un halkla ilişkiler aygıtının -o günlerin paparazzilerinin- onu çok taciz etmeleri. Başa çıkamadı demek ki, sürekli izlenmek bir korku yaratmış olmalı. Medyanın güya toplum adına gösterdiği ilgi, sevgi ve şefkate dayalı bir ilgi değil, kötücül bir ilgi... Garbo öteki Hollywood yıldızları gibi bu ilgiye açık değildi, kendini medyaya arz etmiyordu. Bu yönü beni cezbediyor, güzelliği ayrı bir sohbet konusu. (gülüyor)

Carla Bley de hayranlık duyduğunuz kadınlardan biri galiba...

Evet, şahane bir kadın, bütün aile-

si öyle. Kızı, kocası, eski kocası...

Kızı Karen Mantler yeni albümünün konuklarından...

Carla'yla otuz yıldır tanışırız, kızının şarkıcı olduğunu söylemişti... Ben de yeni bir albüm hazırlığındaydım, böylece yollarımız kesişmiş oldu. Karen minicikti ilk tanıştığımda, ikimiz de onun anne-babasından etkilendik. Michael Mantler'in trompeti beni çok etkilemiştir.

Bir ortak dostumuz var galiba: Paul Haines.

Ah, çok özleyorum onu. Ailesiyle temastayım. Karısı Jo çok tatlıdır. **İstanbul'a bir caz festivaline gelmişti, güzel bir gün geçirmiştik...** Kanada'da bir caz dergisine de nefis bir makale yazdı, o festivalle ilgili. Türkiye'ye hayran kalmış. Kızı Emily de müzisyen ve çok başarılı. Paul bir deryaydı, mükemmel bir müzikologdu.

Şiirlerini sever miydiniz?

Bayılırdım. Birkaç yıl önce, Kip Hanrahan'la yaptıkları albümü dinledim. Şahane... Yazışyorduk, birbirimize kasetler gönderiyorduk. Çok özleyorum onu. Onların kuşağına çok imreniyorum, çünkü cazın en iyisini onlar dinlediler. Lester Young'ı, Miles'ı zirvede olduğu zamanlarda...

Albümde bir de Buddy Holly'nin ünlendirdiği "Raining In My Heart" var...

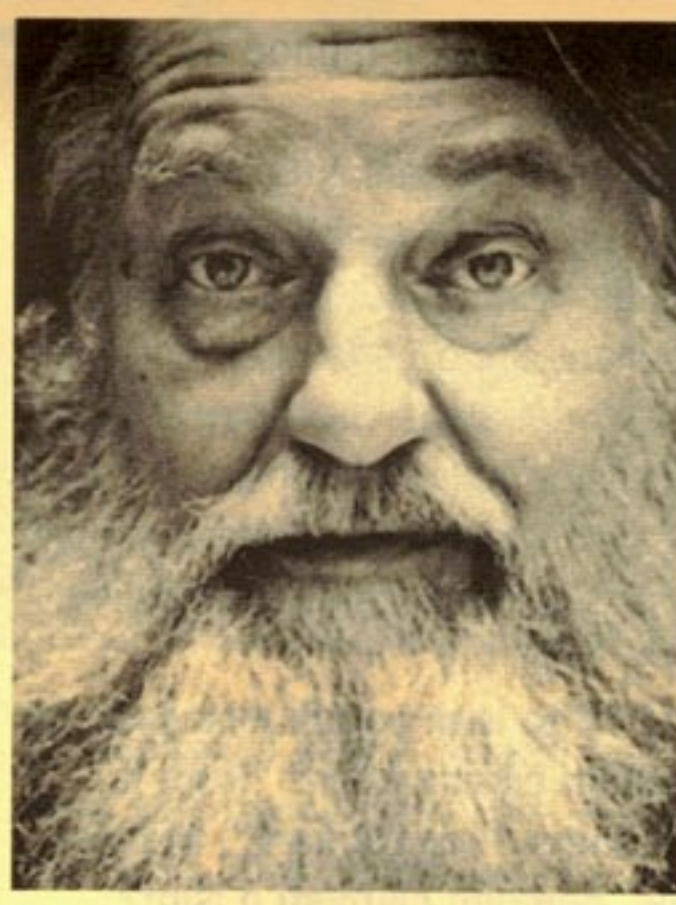
Buddy Holly ergenlerin ilacıdır. 15-16 yaşında, bir kafedesiniz, etrafınızda fıstık gibi kızlar... Fakat onlarla nasıl temas kuracağınızı, ilgilerini nasıl çekebileceğinizi bilemiyorsunuz. Ve jukebox'ta Buddy Holly imdadınıza yetişiyor. Bir şey söylemenize gerek kalmıyor, sizin yerinize o her şeyi söylüyor.

"Raining In My Heart"ı seçmeniz bir özel bir sebebi var mı?

Çocukluğumdan beri severim. Çocukken sevdiğim pop şarkılarını hâlâ seviyorum. Arkaik bir versiyonunu yaptım. Bir 19. yüzyıl ilahisi gibi... (gülüyor)

Bir söyleşide The Sam The Sham'den "Wooly Bully"nin aşlamaz bir şarkı olduğunu söylüyorsunuz...

Du-tum aha, hım aha, du-tum aha. Harika değil mi? Sözler de şahane. Bazı şarkıları aşmak mümkün değil. Hele bunun gibi saçma sözlü olanları. (gülüyor) **Onun bir de Türkçe versiyonu var, Erkin Koray adında rock'çu söylüyor. ("Şöyle Böyle") Tanıdığınız Türkiyeli müzisyenler var mı?** Müthiş bir davulcu vardı, olağanüstü bir adam... Okay Temiz! Bir de Nâzım Hikmet'in şiirlerinden yapılmış şarkıların olduğu Türkçe albümlerim var. Hikmet'in şiirlerini çok beğendiğim için almıştım, İngilizce çevirisinden okuduğum halde çok etkilenmiştim. Büyük şair.



Yves Montand'ın söylediği Nâzım şiirleri var...

Öyle mi! İşte size şanson geleneği! Yetişkinler için popüler müzik. Popüler müziği çok seviyorum, ama o kadar çok değerli şey gözardı ediliyor ki. Fransızlar siyasî olarak o kadar uyanık ki, Nâzım'ı

Tarih denen şeyi Marx'a başvurmadan anlayabileceğimizi sanmıyorum. Tarihe, kralların karizması perspektifinden bakanlar gerçekliği fena halde ıskalıyor.

ıskalamamaları doğal.

The Byrds ve Bowie'nin de Nâzım şiirlerinden yaptıkları şarkılar var.

Harika, bunu öğrendiğime çok sevindim. Nâzım'ı keşfetmişler, bravo onlara.

Birçokları için Soft Machine zamanlarından "Moon In June" adlı şarkınızın ayrı bir yeri var...

Kendi başıma plak yapmaya karar verdiğim sıralarda yazdığım ilk şarkılardan biridir. Baştan sona ben çalmıştım. O tecrübe sonraki şarkılarım için bir kılavuz işlevi gördü.

Bir yerde okuduk, size Şili'den yazıp sözleri istemişler...

Evet, insan şaşıp kalıyor. Fakat beni dinleyen insanlar coğrafi olarak çok dağınık. "Moon In June"un sözlerini isteyen çok oldu. Hatta Fransa'da bir dergi geçenlerde yayınladı da. Ama bana sorarsanız, o sözler pek öyle ahım şahım değil. Benim şöyle bir sorum var: Sözleri nasıl kurmam gerektiğini tam kestiremiyorum. Sözlerin sorumluluğunu taşımak konusunda müzikte olduğu kadar kendimden emin değilim.

Albümde David Gilmour da var...

35 yıldır ahbabız. Çok nazik bir adamdır, zengin ve nazik. Bütün zenginler onun gibi olsa devrime gerek olmazdı. Çok da iyi bir gitarist. Ünlü olmanın şöyle bir dezavantajı da var, Pink Floyd gibi bir gruptaysanız, bu biraz anonim bir ün oluyor. Dolayısıyla, müzisyenleri o bağlamdan çıkarıp onları ünlü yapan marifetlerini sergilemek çok iyi oluyor.

Pink Floyd'un en çok sevdiğiniz şarkısı hangisi?

İkinci albümlerinde klavyecileri Rick Wright'ın yazdığı bir şarkı var.

Slow bir şarkı, adını hatırlayamıyorum. Çok güzel armonisi var. Beni, klavyenin bir şarkıda nasıl kullanılacağına dair acayip etkilemiştir.

Syd Barrett'la da çalışmıştınız...

Syd'in "Madcap Laughs" albümündeki birkaç şarkıda davulu ben çaldım. Syd çok iyi bir şarkı yazarı, çok eğlenceli ve çok tatlı bir herifti. Bana hiç deli gibi gelmedi. Deli olan Syd Barrett değil, Tony Blair.

Son albümünüzdeki "Foreign Accents" şarkınızda (Yabancı Şiveler) İran'ın Şah dönemi öncesindeki başbakanı Musaddık'tan bahsediyorsunuz. Geçenlerde iktidardan devrilmesinin 40. yılında Batı gazeteleri ve TV'lerinde timsah gözyaşları döküldü Musaddık için.

Musaddık, İran'ın seçilmiş lideriydi. İran petrolünü millileştirince, İngiliz-Amerikan ortak yapımı bir darbeyle iktidarı son verildi. Ve yalnız İran'dan sürülmedi, tarih kitaplarından da silindi. Batı'nın İran hakkında bildiği şundan ibaret: İyi bir Şah vardı, Batı dostuydu, sonra İran halkı birdenbire delirdi ve acayip dindar oldu. Musaddık diye birisi yaşamamış, İran'ın demokratik bir dönemi hiç olmamış gibi davranılıyor. İngiltere ve Amerika, İran petrolüne el koymak için İran'ın bağımsızlığını, kendi kaderini belirleme hakkını çiğnediler ve Musaddık'ın yerine Batı çıkarlarının bekçiliğini yapan Şah'ı koydular. Bunu hatırlatmak ve İngiliz-Amerikan yönetimlerinin ikiyüzlülüğünün altını çizmek için "Foreign Accents"da Musaddık'tan söz ediyorum. Amerika özgürlüğü ve demokrasiyi bayrak yapmıştır hep. Ama, tarihe baktığımız zaman, en azından benim ömrüm boyunca, hep tam tersi olmuştur, hep diktatörleri iktidara getirmiştir. Birçok ülke kendi haline bırakılsaydı, demokratik süreçlerle kendi ka-

derlerini belirleyebilirdi. Ama İran'da ve başka birçok yerde, Amerika müdahalesi ülkelerin demokratik gelişimlerine ket vurdu. Türkiye de bu örneklerden biri.

Yunanistan da öyle. Birçok ülkenin siyasî kültürü Amerika'nın talepleri ve ihtiyaçları adına tahrip edildi, yolundan çıkarıldı, militarize edildi. Şimdiki anti-demokratik yapılar o kültürlerin doğasıymış gibi sunuluyor, ama Amerikan müdahaleleri olmasaydı, o ülkeler demokrasiyle yönetiliyor olacaktı. İnsanı çileden çıkararak bir durum bu.

Yakın zamanlara kadar Komünist Parti üyesiydiniz, şimdilerde desteklediğiniz bir parti, bir hareket var mı?

Hiçbir partiye üye değilim. Bildiğiniz gibi, Komünist Parti harakiri yaptı. İngiltere'de siyasî anlamda bir ağırlığı yoktu, olmadı, ama olaylara başka türlü bakan insanları bir araya getiriyordu, katkıda bulunmaktan mutluluk ve onur duyduğum kampanyalar düzenlendi. Şimdi doğaçlama yapıyorum. Destekliyorum diyemeyeceğim. Benim gibi ileri yaşta, felçli bir şarkı yazarının desteğinden ne olacak ki? (gülüyor) Kim dünyanın başka türlü olabileceğini söylüyorsa, gönlüm onlarla...

Kimler mesela?

Hayatı, dünyayı demokratikleştirmek isteyen herkes. Noam Chomsky, Naomi Klein... Alternatif küreselleşme hareketi...

80 yılında, Stalin hakkında bir şarkınız var, "Stalin Wasn't Stalin."

Bunu Alexis Kormer'in radyo programında duydum. Bir gospel grubu, Golden Gate Quartet, 1940'lardan, o zamanlarda genellikle dinî şarkılar söylüyorlardı, arada bir de milliyetçi şarkılar. Bunlardan biri de bütün müttefiklere övgü düzen bir Amerikan savaş şarkısıydı. Ve o müttefiklerden biri de SSCB'ydi, Roosevelt, Churchill, Stalin üçlüsü faşizme karşı ittifak içindeydi. Dünyanın ne denli hızlı değiştiğinin bir göstergesi bu şarkı. Komik de bir şarkı. İnsanlara

Robert Wyatt 1973'ün haziran ayında, üçüncü Matching Mole albümü için çalışırken, alkollü bir akşam dördüncü kattan düşerek felç geçirdi ve tekerlekli sandalyeye mahkûm oldu. O tarihten beri davul çalamayan Wyatt, sekiz aylık mecburi hastane konaklaması esnasında "Rock Bottom" albümünü hazırladı. Bu fotoğraf o albümden: Aynı günlerde evlendiği ressam eşi Alfreda Bengé, Wyatt'ın bütün albümlerinin kapak desenlerini çiziyor.



ABD'nin müttefiklerini hatırlatmak için yaptım onu, Stalin Amerikalıların "Joe Amca" sıydı bir zamanlar.

Sizin Stalin'e bakışınız nasıl?

Bana hiçbir zaman hitap etmedi. Sekiz yaşındaydım öldüğünde. Çok uzak bir tarihî geçmiş gibiydi, Napolyon gibi neredeyse. O tür insanların kahraman gibi görülmeleri, tahtlarından indirdikleri imparatorların karikatürleri haline gelmeleri insanoğlunun doğası ve tarihi hakkında çok aydınlatıcı. Tarih bir de şunu gösteriyor: Bağımsız ve görece küçük, yerel hareketler, şahane ve cesur olabilir, ama büyük savaş makinalarına karşı pek şansları yok. IMF ve Pentagon çok güçlü, herkesi imha edebilir. Meksika hükümeti mesela, Amerikan hükümetinin hizmetkârından başka bir şey değil.

Brian Eno da var "Cuckooland" de...

Brian benim tam anti-tezim. Yeni çıkmış ne kadar teknoloji varsa hemen edinir. Benim o alemle hiçbir irtibatım yok, bilgisayarlarla filan... Ben ilkel bir müzisyenim, sadece ellerimi ve ağzımı kullanıyorum. (gülüyor) Kullanabildiğim bir makina yok. Brian stüdyoya elinde acayip cihazlarla geldi. Kulüp DJ'lerinin distorsiyon yapmak için, efekt yaratmak için kullandıkları dalgametrelerden. Onları, normalde asla kullanılmayacakları bir bağlamda kullanmak hoşuma gitti. Eski moda caz cümlelerine Brian'ın en son teknoloji harikalarının marifetlerini serpiştirdik.

DJ denince akla hiphop da geliyor, hiphop'la aranız nasıl?

İnsanların hoplayıp sıçraması, eğlenmesi, iyi vakit geçirmesi... Bir genelleme yapmak çok zor, ama etkisi açısından şöyle:

Popüler müziğin büyük keşifleri, icatları hep siyah müzisyenlerden geldi. En azından benim hayatımda böyle oldu. Benim en çok ilgimi çeken o, dans tarafı değil. Bizim gibileri pek dansetmez. (gülüyor) Siyah popüler müzik, epey bir zaman pembe dizilerdeki siyah dünyasına saplanıp kalmıştı, hiphop'un bunu bertaraf etmesi harikulade bir gelişme oldu. Siyah Amerikalıların çok zengin, çok verimli bir dili var. Bu dil, hiphop sayesinde kamusal alana çıktı.

Sevdiğiniz, beğendiğiniz isimler kimler?

NWA (Niggers With Attitude) tavrını seviyordum. Onların tavrı beyazlara da siyayetti. Eminem mesela çok güzel plaklar yapıyor.

Hiphop Amerika'ya özgü bir tür olmaktan çıktı, dünyanın dört bir yanına



David Gilmour zengin ve nazik biri. Bütün zenginler onun gibi olsa devrime gerek olmazdı. Syd Barrett da çok eğlenceli ve tatlı bir herifti. Deli olan o değil, Tony Blair.

yayıldı. Türkçe hiphop da var mesela...

Evet, çok yaygınlaştı, Fransa'dan Brezilya'ya kadar birçok yerde popüler. Hiphop bütün dünyada dilin kullanımını özgürleştirdi, argonun kamusal alana çıkmasını sağladı. Popüler müzik geleneğinin, John Lennon ya da Randy Newman gibi istisnalar dışında becerebildiği bir şey değil bu.

1975'te ismi merak uyandıran bir albüm çıkarmıştınız: "Ruth Is Stranger Than Richard". Mânası ne, nereden çıkmıştı o isim?

Bir gün sarhoşken, "gerçek, hayal ürününden daha tuhaftır" (Truth is stranger than fiction) demek istedim, dilim dolaştı, "Ruth, Richard'dan daha tuhaftır" (Ruth is

stranger than Richard) yakın bir cümle çıktı ağzımdan. (gülüyor) Alfie'nin çok hoşuna gitti, "bunu bir şarkı adı yapmalı" dedi. Sonuçta yaptık. Bir gün sarhoşken siz de "Truth is stranger than fiction"ı birkaç kere hızlı hızlı tekrarlayın, bakalım ne çıkacak. (gülüyor)

1991'de, İspanyolca isimli bir albüm çıkarmıştınız: "Dondestan". Onun öyküsü ne?

Aslında iki sözcük, Donde "nerede", estan'sa "onlar", yani "neredeler?" Göç olgusuyla ilgilenmenin sonucuydu o albüm. Göç ebedi bir olgu. Bu gezegende sonsuz bir yerinde duramama hali var. Birileri bir yerlerden kalkıp geliyor, birilerini kovup oraya yerleşiyor, sonra sınırlar çiziliyor, derken başka birileri geliyor, aynı öykü yeniden başlıyor.

Bir söyleşide dünyadaki en düşündürücü ve hüznendirici şey köksüzleşme ve göçebeyle yerleşikler arasındaki ebedî aşk-nefret ilişkisi diyorsunuz...

Bu benim şahsî fikrim değil. Tarih göçebelere yerleşikler arasındaki ebedî mücadeledir. Mesela Osmanlılar, niçin ve nasıl, küçücük bir beylikten büyük imparatorluk haline geldi? Bu örneği siz Türkiye-lisiniz diye verdim. Dünyanın birçok yerinde üç aşağı beş yukarı aynı durum söz konusu. Bunun hakkında çeşitli teoriler var... İklim değişikliği, yeni kaynaklar bulmak, mevcut kültürü korumak ve geliştirmek... İstikrar denilen şey imkânsız aslında. Çünkü insanoğlu hareket eden bir varlık, sürekli yer değiştiriyor, kendisine yeni ortamlar, yeni imkânlar arıyor. Belli bir yerde yerleşik olanlar da oraya yeni gelenlere karşı tavır alıyor, "kendî" topraklarına, yaşam alanlarına sokmak istemiyor. İnsanoğlunun

öyküsü bu.

Söyleşi boyunca Osmanlılar'dan dem vurdunuz. Osmanlı tarihi özel ilgi alanınız mı?

Akdeniz'in tarihi öteden beri ilgimi çekiyor. Bir de son zamanlarda İslâm hakkında epey kitap okudum. Ve gördüm ki, müslüman toplumlar arasında çok derin kültürel farklılıklar var. Bu, onların İslâm'a bakışlarında da kaçınılmaz biçimde önemli rol oynuyor. İran'daki müslümanlıkla Türkiye'deki müslümanlık birbirinden çok farklı, Arap ülkelerinde de birbirlerinden çok farklı İslâmiyet anlayışları var. Zira, homojen bir Arap kültürü yok aslında. Batı'daki egemen anlayış bütün bu farklılıkları yok sayıyor, karışımıza homojen –ve nefret edilesi– bir İslâm çıkarıyor. Ben bir akademisyen değilim, ancak şunu gözlemliyorum: Büyük imparatorluklar yıkıldıklarında buharlaşıp uçmuyor, dünyayı belli bir şekle sokmuş oluyorlar, onların yerine kurulan yapılar ister istemez onların izini taşıyor. Avrupa'nın Büyük Roma'yla, Balkanlar ve Türkiye'nin de Doğu Roma ve Osmanlı'yla ilişkisi bu yüzden ilgimi çekiyor.

Sufizme ilgi duydunuz mu hiç?

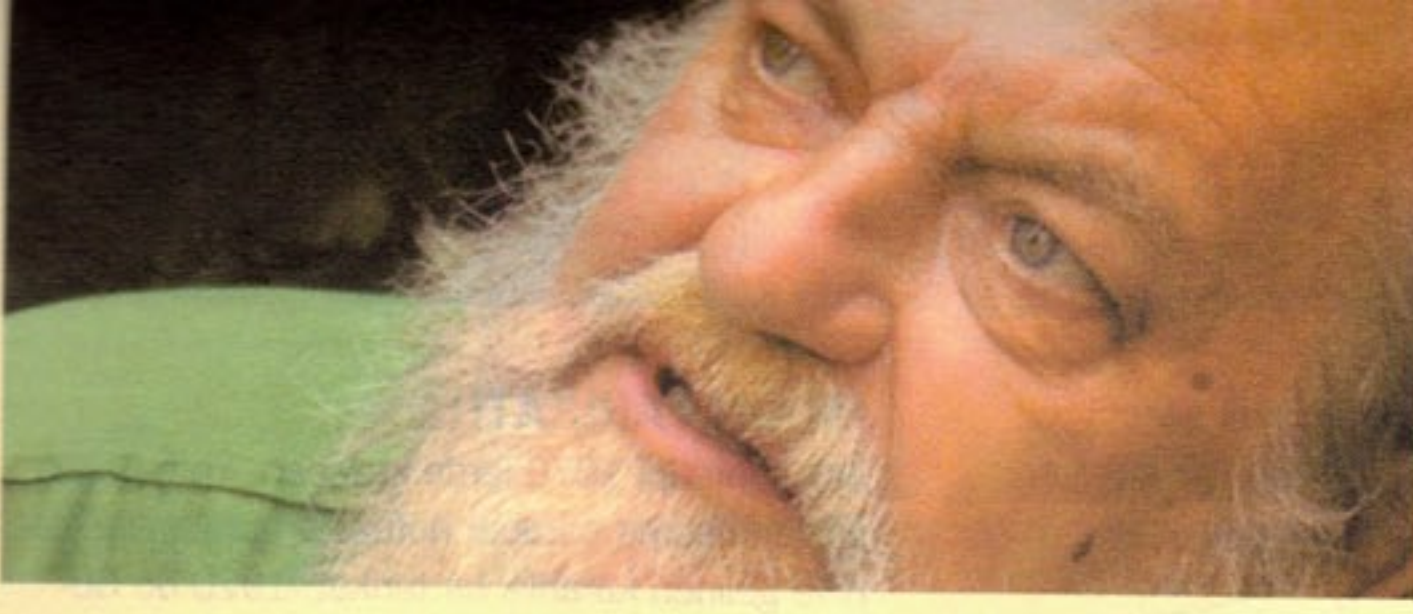
Onun bir hakaret sözcüğü olduğunu sanmıştım. (gülüyor) Rough Trade'in sahibi Jeff Travis'le konuşuyorduk bir gün. "Niye daha sık albüm yapmıyorsun?" diye sormuştu. Ben de, "niye yapayım ki?" diye başlayan ve "mâna" kavramının etrafında yoğunlaşan bir cevap vermiştim. O da, "bu senin dediğin sufizm" demişti. Ne dediğini anlamamıştım. Sonra sözlüğe baktım ve öğrendim. Öğrendim, ama anladığımı söyleyemem.

"Anadolu zeni" diyebiliriz. Zen için de Japon sufizmi desek başımız ağrımaz. Jeff Travis, sufizmi bir tür ermişlik-derişlik anlamında kullanmışsa haklı olabilir. Bize de ermiş gibi geliyorsunuz...

(gülüyor) O zaman bu söyleşi biter bitmez sufizm maddesini bir daha okuyayım.

"Shleep" adlı sondan bir evvelki albümünüz çok tezahürat toplamıştı...

90'ların ortasında kötü bir rahatsızlık geçirdim. Bunun semptomlarından biri, bir türlü uyuyamamaktı. Birkaç hafta hiç uyuyamadım. Çok acayip bir şeydi, uykusuzluk insanı hiçbir şey yapamaz hale getiriyor. Sürekli bir panik duygusu hakim, insanların ne dediğini anlamıyorsunuz, kastetmediğiniz şeyler ağzınızdan çıkıyor, dengeiniz bozuluyor, sağa sola çarpıyorsunuz. Feci bir durum. İşte o zaman anladım ki, en ağır işkence uykusuz bırakılmak. Eskiden, Uluslararası Af Örgütü'nün raporlarında işkence yöntemleri arasında "uykusuz bi-



rakma"yı göürdüm ve diğerlerinin yanında çok kötü bir şeymiş gibi gelmezdi. Birkaç hafta uykusuz kalınca ne büyük bir azap olduğunu idrak ettim. İnsanı darmadağın ediyor resmen. Nihayet uyuyabildiğimde, uykunun ne büyük bir lütuf olduğunu gördüm. Uyuyabilmek ve rüya görebilmek büyük hazine. Birçok şey gibi, onun kıymeti de yokluğunda anlaşılıyor.

Niye "Sleep" değil de, "Shleep"? (gülüyor) Londralı yahudilerin İngilizceye getirdikleri bir kelime oyunu bu. Bir kültüre dışardan gelenlerin o kültürün dilinde yaptıkları değişiklikler çok ilginç. Siyah Amerikalıların İngilizcesinin güzelliği de bu zaten. Yahudiler de İngiltere'de ve başka yerlerde benzer şeyler yaptılar. Mesela "Shmoney" derler, "ne 'money'si? -beş para yok" anlamında. "Sh", sıfırlayan bir ön ektir genellikle. "Shleep" de oradan geliyor, "ne 'sleep'i?" mânasında.

"Foreign Accents"ın düşündürdüğü bir şey bu: Yabancı şiveler her dile başka bir müzik getiriyor, hatta dili müzikleştiriyor... Kesinlikle. Onun için İngilizce ol-

da İngilizcesi galiba. Anadili İngilizce olan birçok müzisyen -Keith Richards, John Lydon mesela- Jamaika İngilizcesine öykündü...

Jamaikalıların İngilizcesi nefis. İngiltere'deki üçüncü kuşak Jamaikalıların bile İngilizceye öyle takla attırırları var ki... Dili acayip tazeliyorlar. Mücevhere "bling bling" diyorlar mesela. Özellikle elmas türünden ve sahte olanlara taktıkları isim bu. Çok güzel değil mi?

Son soru, belki de gına getirdiğiniz bir soru: Soft Machine.

Kader, n'apalım? (gülüyor) Reddettiğim, keşke olmasaydı dediğim bir şey değil Soft Machine. Ama, samimi olmak gerekirse, benim için uzatmalı bir ergenlik kederi. (gülüyor) Çok zekice bir iş yaptığımızı düşünüyorum, bütün zekice işler gibi, onda da sürüngen faktörü vardı. Genç insanların sürüngenlere özendiğini filan söylemiyorum. Ama genç insanlar kendilerini ifade etmek için öyle bir ateşle yanıp tutuşuyorlar ki, hinlik yapabiliyorlar. Soft Machine'de de hinlik vardı. Şimdi bir yetişkin olarak beni bayağı rahatsız eden bir nitelik bu.

Hiphop dilin kullanımını özgürleştirdi, argonun kamusal alana çıkmasını sağladı. Popüler müziğin, Lennon ya da Randy Newman gibiler dışında beceremediği bir şey değil.

mayan kelimeleri ve özel isimleri kullanmak hoşuma gidiyor. Başka bir sound çıkıyor ortaya. Sonuçta benim enstrümanım sesim ve kendimi belli bir söz ve ses dağıtıcıyla sınırlamak istemiyorum. Başka bir dilin sözcüklerini kullanmak bir sihir, bir esrar duygusu da veriyor. Katolikler dualarını Latince söylemekten hoşlanırlar, Arap olmayan müslümanlar da Arapçayı tercih ediyor dua ederken. Tuhaf bir sihri var, başka bir dilin sözcüklerini kullanmanın.

Beatles'in "Michelle"i geliyor aklına: "Michelle / ma belle / These are two words / that go together well". İngilizce sözcükler arasındaki Fransızca "ma belle" kıyak bir etki yaratıyor...

Değil mi! Nasıl da sihirli bir hava veriyor, dilin o bükülüğü. Paul Haines çok mahirdi bunda. İngilizce bir şiiri Fransızca imlâsıyla yazardı mesela.

Bob Marley'in sihrinin bir boyutu

Hâlâ severek dinlediğiniz bir albüm, sevdiğiniz bir parça var mı? Yok, çünkü beni gruptan kovduklarında bütün Soft Machine plaklarını çöpe atmıştım.

Yine de aklınızda kalan, hoşunuza giden bir şeyler vardır herhalde...

Elbette. Ama bir şarkı, bir albüm değil o. Davul çalmak çok hoşuma gidiyordu. Bağlam da, bizim yarattığımız, özgün bir bağlamdı. Ne rock'tu, ne cazdı, dolayısıyla kendi tarzımı yaratabileceğim bir bağlamdı. Bundan ötürü Soft Machine tecrübesine minnettarım. Kendi dilimizi yaratmıştık. Bir geleneğin içinde hareket ederek yepyeni bir dil yaratmak açısından Soft Machine çok önemli bir deney.

Yeni kuşaklara hangi Soft Machine albümünü tavsiye edersiniz?

Hiçbirini. Soft Machine'i boşversinler, Coltrane'in son işlerini dinlesinler.

Söyleşi: Yücel Göktürk

AHMET KAYA

**Bu Aralık'ta
İlk Defa Dinleyeceğiniz
Onbir Yeni Şarkısıyla
Bizimle Olacak...**



Ahmet Kaya
BİR AZ DA SEN AĞLA

**Tüm Müzik Marketlere
Duyurun!..**

BİR AZ DA SEN AĞLA

CD•KASET